

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 7 februari 1940 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 48 och 149 §§ lagen den 25 maj 1917 (nr 257) om försäkringsrörelse.

Genom en den 19 januari 1940 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 21, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

angående ändrad lydelse av 48 och 149 §§ lagen den 25 maj 1917 (nr 257) om försäkringsrörelse.

Härigenom förordnas, att 48 och 149 §§ lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

48 §.

Jämte vad i bokföringslagen är stadgat gälle i avseende å upprättande av försäkringsaktiebolags balansräkning:

- 1) Bolagets tillgångar — — — eller anskaffande.
- 2) Andra tillgångar — — — att avlämna.
- 3) Osäkra fordringar — — — fordringar avskrivnas.
- 4) Under förutsättning, att de värdehandlingar, i vilka försäkringsfond jämlikt 215 eller 216 § eller premieåterbäringsreserv redovisas, beräknas kunna å tider, som med hänsyn till beskaffenheten av bolagets förbindelser prövas tillfredsställande, förvandlas i penningar till belopp motsvarande det bokförda värdet, må värdehandling, som vid räkenskapsårets slut användes till redovisning av sådan fond, kunna, utan hinder av vad under 1) stadgas, upptagas till samma värde som i näst föregående balansräkning eller, där värdehandlingen förvärvats eller anskaffats under räkenskapsåret, till det belopp, som motsvarar kostnaderna för dess förvärvande eller anskaffande.

¹ Senaste lydelse av 48 § se S. F. S. 1937:524.

- 5) Fast egendom — — — föregående balansräkning.
 - 6) De belopp — — — sig angivas.
 - 7) Förvärvad egen — — — som tillgång.
 - 8) De vid — — — följande år.
- Där enligt — — — inom linjen.

149 §.

Jämte vad i bokföringslagen är stadgat gälla i avseende å upprättande av ömsesidigt försäkringsbolags balansräkning:

- 1) Bolagets tillgångar — — — eller anskaffande.
 - 2) Andra tillgångar — — — att avlämna.
 - 3) Osäkra fordringar — — — fordringar avskrivnas.
 - 4) Under förutsättning, att de värdehandlingar, i vilka försäkringsfond jämlikt 215 eller 216 § eller premieåterbäringsreserv redovisas, beräknas kunna å tider, som med hänsyn till beskaffenheten av bolagets förbindelser prövas tillfredsställande, förvandlas i penningar till belopp motsvarande det bokförda värdet, må värdehandling, som vid räkenskapsårets slut användes till redovisning av sådan fond, kunna, utan hinder av vad under 1) stadgas, upptagas till samma värde som i näst föregående balansräkning eller, där värdehandlingen förvärvats eller anskaffats under räkenskapsåret, till det belopp, som motsvarar kostnaderna för dess förvärvande eller anskaffande.
 - 5) Fast egendom — — — föregående balansräkning.
 - 6) De belopp — — — bland skulderna.
 - 7) De vid — — — följande år.
- Där enligt — — — inom linjen.

Denna lag träder omedelbart i kraft och skall äga tillämpning jämväl i avseende å därefter upprättad balansräkning för det räkenskapsår, som gått till ända närmast före ikraftträdandet.

I fråga om de skäl som ligga till grund för förslaget får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

48 § lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse innehåller under 1) en allmän regel i avseende å upprättande av försäkringsaktiebolags balansräkning, av innebörd att bolagets tillgångar ej må upptagas vare sig över sina verkliga värden eller till högre belopp än som motsvara kostnaderna för deras förvärvande eller anskaffande. Från denna regel göres emellertid det under 4) i samma paragraf upptagna undantaget, att under förutsättning, att de värdehandlingar, i vilka försäkringsfond jämlikt 215 eller 216 § eller premieåterbäringsreserv redovisas, beräknas kunna å tider, som med hänsyn till beskaffenheten av bolagets förbindelser prövas tillfredsställande, förvandlas i penningar till belopp motsvarande det bokförda värdet, värde-

handling som användes och jämväl näst föregående år använts till redovisning av sådan fond må kunna, utan hinder av vad under 1) stadgas, upptagas till samma värde som i näst föregående balansräkning, ändå att marknadsvärdet är lägre. För de ömsesidiga försäkringsbolagens del finnas likalydande bestämmelser meddelade i 149 § under 1) och 4) i samma lag.

I skrivelse till försäkringsinspektionen den 12 december 1939 har *svenska livförsäkringsbolags förening* hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för åstadkommande av sådan ändring i stadgandena under 48 § 4) och 149 § 4) lagen om försäkringsrörelse, att nämnda stadganden erhöles den lydelse som sedermera upptagits i förevarande förslag. Till stöd för föreningens förslag har bland annat anförts:

Det under 48 § 4) och 149 § 4) gjorda undantaget innebär, under viss i momentet angiven förutsättning, att värdehandlingar, i vilka försäkringsfond jämlikt 215 eller 216 § eller premieåterbäringsreserv redovisas och jämväl näst föregående år redovisats, må kunna upptagas till samma värde som i näst föregående balansräkning. Anledningen till att man medgivit nämnda undantag är den omständigheten, att de tillgångar, vari sagda fonder redovisas, endast i mindre grad behöva vara likvida. Man har, med andra ord, beträffande de ifrågavarande tillgångarna ansett det vara förenligt med trygghetens krav att icke låta sådana förändringar i marknadsvärdet, som kunna vara av övergående natur, föranleda nedskrivningar.

De angivna lagbestämmelsernas tillämpning leder emellertid under nu rådande förhållanden på penningmarknaden till icke önskvärda konsekvenser.

Under de senare åren har den undan för undan vikande räntan haft till följd att försäkringsbolagen måst vidtaga särskilda åtgärder för att anpassa sig efter ränteläget. Den räntefot, som i de av Konungen stadfästade grunderna fastställts för beräkning av premiereserven, har under de fem senaste åren upprepade gånger sänkts. En följd härav har blivit, att de äldre premiereserverna måst omräknas efter lägre räntefot. Den på grund härav erforderliga ökningen av premiereserverna har fördelats på en övergångstid av upp till femton år.

Ehuru den nu inträffade förändringen i ränteläget ytterst innebär en konsolidering av bolagens ställning, kommer det oaktat, om man bibehåller nu gällande bestämmelser, den bokmässiga balansen att visa motsatt förhållande därigenom, att man samtidigt tvingas att till följd av övergångsbestämmelserna höja premiereservens skuldpost och att till följd av ränteläget nedskrivna tillgångarna. Nuvarande nedskrivningsregler gälla dels under räkenskapsåret förvärvade obligationer, dels även sådana äldre obligationer, som icke använts för redovisning av försäkringsfond eller premieåterbäringsreserv. Om premieåterbäringsreservens redovisning i särskilda värdehandlingar finnas föreskrifter endast för de blandade bolagen. I den mån övriga livförsäkringsbolag på eget initiativ presterar en särskild redovisning av tillgångar motsvarande premieåterbäringsreserven få bestämmelserna under 4) naturligtvis tillämpning även för dem.

Den bästa lösningen av ovannämnda spørsmål torde vara att åvägabringa en lagändring. För att icke föregripa en mera allmän revision av lagen om försäkringsrörelse har föreningen inskränkt förslaget till lagändring så, att detsamma icke blivit mera omfattande än den nu rådande situationen kräver. Föreningen föreslår därför icke någon lättnad i bolagens allmänna

skyldighet att bokföra tillgångarna efter verkliga värdet utan endast en ändrad lydelse av undantagsbestämmelserna under 4). Mot själva tankegången i detta moment finner föreningen icke anledning att göra någon erinran. Föreningen föreslår endast en ny utformning, som gör bestämmelsernas tillämpning mindre snäv. Denna utformning står i överensstämmelse med det norska lagförslag i fråga om tillsynslagstiftning, som förelegat sedan 1937.

Vid upprättande av förslaget till lagändring har föreningen beaktat likviditetskravet i gällande lag. Detta likviditetskrav innebär, att avvikelser från verkliga värdet icke får ske i vidare mån än att obligationerna beräknas kunna å tider, som med hänsyn till beskaffenheten av bolagets förbindelser prövas tillfredsställande, förvandlas i penningar till belopp motsvarande bokförda värdet. En svaghet i denna likviditetsregel kan synas vara, att storleken av de likvida medel, som kunna komma att tagas i anspråk för återköp och belåning av försäkringsbrev, icke kan förutberäknas. Ett korrektiv härutinnan utgör emellertid bolagens möjlighet att genom förändringar av räntefoten reglera efterfrågan på livförsäkringslån.

Med anledning av rådande kursläge å obligationer är det angeläget, att lagändringen åvägabringas så tidigt, att densamma kan komma att tillämpas å boksluten för räkenskapsåret 1939.

Försäkringsinspektionen, som med utlåtande den 30 december 1939 överlämnat föreningens framställning till Kungl. Maj:t, har funnit den föreslagna lagändringen påkallad samt för egen del anfört bland annat:

Den sänkning av räntenivån, som fortgått under de senare åren, har medfört, att de försäkringsbolag, vilkas rörelse omfattar livförsäkring och brandförsäkring för all framtid, varit nödsakade att övergå till en lägre räntefot — i regel 3 procent — vid beräkning av premiereserven för äldre försäkringsbestånd. Detta har i sin tur föranlett skyldighet för bolagen att verkställa en högst betydande ökning av ifrågavarande reserver — i runt tal med 260 miljoner kronor. I enlighet med av Kungl. Maj:t stadfästa grunder skall ökningen av premiereserven hos flertalet av bolagen ske under loppet av viss period. Under de senaste månaderna av 1939 har en väsentlig höjning av räntenivån ägt rum.

De förskjutningar i räntenivån, som ovan berörts, hava sålunda försatt bolagen i en egenartad situation. Å ena sidan har de senaste årens sjunkande räntenivå tvingat till betydande ökning av bolagens premiereserver, alltså en ökning av balansräkningarnas skuldsida. Å andra sidan hava på grund av den under de senaste månaderna inträdda räntestegringen marknadsvärdena å obligationer i avsevärd mån sjunkit, varigenom bolagen till följd av huvudregeln i 48 och 149 §§ lagen om försäkringsrörelse ställts inför nödvändigheten att företaga betydande avskrivningar, innebärande en minskning av balansräkningarnas tillgångssida. Visserligen äga bolagen enligt 4) av nämnda paragrafer att under viss förutsättning upptaga tillgång, som anvädes och jämväl nästföregående år använts till redovisning av försäkringsfond eller premieåterbäringsreserv, till samma värde som i nästföregående års balansräkning, men då bolagen i många fall dels under innevarande år inköpt stora obligationsposter efter vid tidpunkten för inköpen gällande höga marknadskurser, dels redan föregående år innehaft efter dylika kurser bokförda värdehandlingar, som icke använts för sådan redovisning, kommer i nuvarande situation tillämpning av nämnda huvudregel att drabba bolagen synnerligen hårt.

Till följd av gällande lagstiftning tvingar såväl räntesänkningen som räntehöjningen bolagen att redovisa en försämrad ekonomisk ställning — en

oegentlig situation, helst som den inträffade räntestegringen i realiteten förbättrat deras ställning. Vad likviditetsfrågan angår, hava nämligen bolagen på nuvarande utvecklingsstadium icke behov av att förevarande fonder i någon större utsträckning redovisas med likvida tillgångar, då även en av utomordentliga förhållanden framkallad stark ansvällning av likviditetsbehovet beräknas kunna täckas dels av de årligen inflytande kontanta medel, vilka under nu rådande förhållanden med i stort sett normal dödlighet och normal belåning av livförsäkringsbrev åtgå till ökning av fonderna, dels av medel, som frigöras genom successiv inlösning av obligationer eller i övrigt av hos bolagen upptagna lån. Det väsentliga beträffande bolagens tillgångar är att de giva en ränteavkastning, som minst motsvarar den räntefot, vilken enligt grunderna skall tillämpas vid premiereservens beräkning.

Av det ovan anförda torde framgå, att det är det nuvarande tidsläget, som föranlett här framlagda förslag om lagändring. En lagändring i förslaget syfte bör därför enligt inspektionens mening få provisorisk karaktär. En mera ingående prövning av de spörsmål, vilka här ovan berörts, torde böra anstå, till dess det för närvarande vilande arbetet på en mera allmän översyn av lagen om försäkringsrörelse och därmed sammanhängande frågor återupptages. En dylik prövning måste också bliva beroende av de resultat, vartill man slutligen kommer i fråga om motsvarande ämnen för aktiebolagens del.

I propositionen anför *chefen för handelsdepartementet* — efter att hava redogjort för framställningarna i ämnet — följande:

»Såsom försäkringsinspektionen framhållit hava ändringarna i ränteläget medfört, att försäkringsbolagen för det nu tilländalupna räkenskapsåret måste i balansräkningen å ena sidan enligt de av Kungl. Maj:t senast fastställda försäkringsgrunderna redovisa ökad skuldbörda i form av större premiereserv samt å andra sidan till följd av gällande lagstiftning å tillgångssidan i åtskilliga fall upptaga till nedskrivna belopp värdehandlingar, vilka av bolagen avses för samma redovisning. Jag biträder uppfattningen, att den härigenom skapade situationen ej är tillfredsställande. En nära till hands liggande utväg kunde synas vara, att Kungl. Maj:t genom ändring i försäkringsgrunderna medgäve höjning av den räntefot, efter vilken premiereserven skall beräknas. Emellertid delar jag försäkringsinspektionens mening, att, i betraktande av den förhållandevis korta tid under vilken det högre ränteläget å penningmarknaden hittills varit gällande, denna utväg icke för närvarande är lämplig. Däremot förefaller det, som skulle en godtagbar lösning kunna vinnas med det av svenska livförsäkringsbolags förening framlagda, av försäkringsinspektionen understödda lagändringsförslaget. Förslaget innebär, på sätt inhämtas av det föregående, i huvudsak den avvikelser från nu gällande bestämmelser, att värdehandling, som av ett försäkringsbolag förvärvats eller anskaffats under räkenskapsåret, får, oavsett dess verkliga värde, i balansräkningen bokföras till belopp, motsvarande kostnaderna för förvärvandet eller anskaffandet, förutsatt att handlingen beräknas kunna å tid, som med hänsyn till beskaffenheten av bolagets förbindelser prövas tillfredsställande, förvandlas i penningar till belopp, mot-

svarande det bokförda. Ett dylikt stadgande inverkar självfallet ej på den prövningsrätt, som enligt 228 § lagen om försäkringsrörelse tillkommer försäkringsinspektionen i fråga om tillgångar, varmed försäkringsfond eller premieåterbäringsreserv redovisas. Såsom tidigare erinrats är en liknande avvikelse från huvudregeln om tillgångarnas bokförande till deras verkliga värde medgiven redan enligt nuvarande lagstiftning, nämligen beträffande värdepapper, som redovisats jämväl i näst föregående balansräkning och där upptagits till högre värde än det senare gällande. Jag tillstyrker, att en utvidgning av sistberörda undantagsbestämmelse i enlighet med vad i ärendet föreslagits nu genomföres.

De nya bestämmelserna torde böra utfärdas snarast möjligt. För att syftet med desamma skall uppnås, böra de erhålla tillbakaverkande kraft så till vida att de göras tillämpliga beträffande upprättandet av balansräkningar avseende tiden från och med det senast förflutna räkenskapsåret. I anslutning till vad försäkringsinspektionen anfört må framhållas, att förslaget givetvis icke avser att föregripa den av inspektionen berörda utredningen om en allmän översyn av gällande lagstiftning på försäkringsområdet.»

Utskottet.

Utskottet har vid sin granskning av det framlagda lagförslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma och får alltså hemställa,

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 7 februari 1940.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:
från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Branting, Eskhult, Ewerlöf, Karl Johan Olsson, Brandt och Sandorf*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Hedlund* i Östersund, *Olsson* i Mellerud, *Gezelius, Berg, Larsson* i Hede, *Werner* i Höjen och *Nilson* i Eskilstuna.